

Наслов својог четвртка
на цијелој табаку,
Црну Гору, Ау-
стра-Угарску, Босну и Гер-
цеговину.

Ако се
на поштом
на четвор годиње
на Црну: све друге земље
одлично — 10 франка
за годишње
на три мјесеца 4
у плату.

З Е Т А

ЛИСТ ЗА

КЊИЖЕВНОСТ И ПОУКУ.

Уредник:

ФИЛИП Ј. КОВАЧЕВИЋ.

Претплата на Црну Гору
и сва цијела шалау се
одмах уреднику.

Претплата на Србију у-
пућује се Великиру Ва-
вљу у Београд, а на ду-
гачијех крајева по адреси
P. Namobadovic Saitago,
(на 3 етару).

Претплату примају сви
наши књижари и пош-
тарско ексцедитори. Ле-
теранцима писма не ша-
љају се.

Број 18.

Ц е т н њ е, 5. Децембра 1885.

Година I.

У с к о к Ј а н к о.

Приповијетка из црногорског живота.

VIII.

(Настава.)

Кад она двојица заспаше, Јанко се лагано диже, откључава врата, па наслери ухо. Кроз нијему тишину докљире му до уха снажно хркање сардарево, који лежаше пред кућом. Јанко промоли главу. У кући бјеше мрачно, осим под бадом и пред отвореним вратима, гдје бјеше мјесечина осветљала тло. Он послуша још мало, па кад по дисању познаде да и женске спавају, он лагано пође до огњишта, пропрлар вјадку и заглади свијећу, уззе са оружанске трубицу хартије, па је метну под пазух, дохвати један сточић и опет лагано врати се у одају за-
творини за собом врата.

Док је он то чинио, једно прво, незамисливо око, ви-
дјаше испод покривача и праћаше га.

Јанко прекрсти ноге на своме простиралу, метну сточић преда се а па сточић хартију и свијећу, коју заклопи својим азнама, па поче писати оловком. Није написао ни двоје врсте, застале, па наслои чело па руку. Опет уззе оловку и написа неколико, па опет оборил главу, као да размислише, — и све тако на измјену, почињао је и остављао неколико црта. Најзад се диже и стаде ходати па прстима, по одаји. Пријатељ му као да чу корак, јер промрмља нешто кроза сн. Јанко се тада брзо поврати па своје мјесто, обу саме опанке на босе ноге, упути свијећу, па кроз кућу изађе у авлију.

Како он плаће, Стана која дотле ни тренула не бјеше, сјде на своме одру, па слушаше. Јанко се остави за неколико са сардарем, па, прекрстивши руке и оборивши главу, стаде ходати. За дуго се чујаху његови кораци по авлији, а за колико је то трајало, дјевојка сједијаше са отвореним устима, као да је најљубиво бројала те кораке. Кад их више не чу, ова се брзо обуче и обу, пак се прикрене к вратима. Јанко је сједио на клупици; јаке упрно на кољена а главом заронио у прегршт. Дура се примаче к ону, па га стаде тихо, ама тихо дозивати. Разумије се да је Пејо вијео чу, — та он је тако тврдосан, а уз то и уморан био — али је чу Јанко и одиже главу.

„А јесл ли ти то, Јанко?“ запита она, тобоже зачујена. Глас јој је мало дрхтао.

Он вишта не одговори, но је гледаше.

„Што ти је, Јанко? Шта радиш ту?“ понови она готово шапћући, па му се стаде примичати, обзирући се на она.

Пејо поврио бјеше главу и приструком.

„Не могу да спим, па сам изашао мало на хлад!“ одговори Јанко.

Стана стаде преда њ. Ђаше да му нешто рече, па се зар спела, или немаше шта да му рече, еле оста као нијаша. Она не диже очи, па не знајући куд ће погледом, загледа јој се у руке, ама тако чудно загледа се, као да види нешто вавредно. Дура одиже руке, па их сложи за кључице Ђегове зенице, као да хоће да прону уз те хидре руке, подигоше се и оне. Стане се обрну и крочи пут куће, рекавши:

„Ајде, брате, лежи! И овако си још слаб па ћеш прозенисти!“

Мјесто одговора, Јанко дубоко удахну, пак опет оборил главу па руке. Стана застале. Није знала хоће ли у кућу, или ће да му говори. Погледајуна би час па врата, а час па мома. У њој се борла дјевојачка савјест са нечим другим. Помисао да би је отац ако се пробуди, или неко од домаћијех, могао затећи у то доба, са Јанком, можда је то нагнаће да узесе. А, може бити, као што рекосмо, не тај страх, него и њена дјевојачка савјест. А како бјеше болешег срца, као јој бјеше Јанка. Можда јој продијетало кроз главу да ве само има разлога да га теши, него да је то њена дужност. Није ли га ова у тешијој болести доврла, пије ли тијем стекла нешто као материнскога права над њим? А сад кад му болови душу савлађују, — тежи болови од тјеласијех — зар сад да га не потјени рјјецима?

Јанко опет удахну и то прекиде безиано шћаванје. Она му се примаче.

„Јанко! Ја знам да ти је тешко, да . . .“

„Ти ве знаш како ми је!“ прекиде је он, дигнувши се и погледавши је чудно. Вјеше то онајички поглед. И дише му бјаше биједио па растројено, тако да се дјевојка нехотише трже.

„Не! . . . не знаш како до Бога, како ми је овога

часа!¹⁴ рече он жалосно. Камо срећа да нијесам преболо! Данаас бих барем мирно у гробу починао!¹⁴

Те ријечи, онако изговорене, дирнуше, ваљда, јако дуру, јер она заборави све што је сусузаше, па сједи на клупицу и повуче и њега да сјиде.

„Како те бих знала да ти је тешко!¹⁴ поче она чисто материнским гласом и начином, држећи га за руку. „Како те бих разумјела! Мислиши да сам ја заборавила све што си нам причао, колико те јада убило од дјетинства до данас. А данас зар ти је лакше? Нијеси ли као грања одсјечена... далеко од својих, у туђем свијету, под туђијем кровом, другчији људи, другчији обљаци. И пана, који смо никад у овиме кршима, тешко је овдје живљење, а камо ли теби, чокују од свијета, науци, и вилу на господство...“

„Није то, није то!¹⁴ прекиде је он.

„Тебе срце вуче тамо... богме, као свакога к своме, а...“

„Није то, није то, Стане!¹⁴ понови он.

„А амо те не веже ништа, до...“

„Није то!¹⁴ викну он, а погледа је као да је очима простријели.

Стапа се диже и шаде да потече, али он јој не пусти руку.

„Сједи, молим те... сједи. Реци ми што си научила, сједи!¹⁴

Она нагну главу, као да се увјери да његов узвик није пробудило чежда, па наслас пзукавши руку из његове, настави:

„Ја бих те свијетвала... Бих те свијетвала као сестра, ако хоћеш да ме послушаи.“

„Говори! говори!¹⁴ изговори се једна. Зуби му на кољцу, као да је грозница ухрталала.

Она није ни пријетила то, но рече, гледајући преда се:

Немам до једну ријеч!¹⁴

„Реци!¹⁴

„Ајде, мој Јанко!¹⁴

„Да идем... а куд?“

„Тамо ће те зову... ће ти је мјесто. Отац ти је неоглап, велики, а мајка немајка, али имаи онога чојка, који ће ти се тобом; имаи сестру... Претријечеш мало, али ће ти се опет вакиадити.“

Она је изговорила то на предуха. Лице јој се бјеше зажарило, а дисање јој бјеше учестало, као чеждае-ту које се уза страну пеше.

Обоје замуцах и гледаху преда се. Она прва прекиде, али неумједо што друго, но опет поче:

„Мало ћеш претријети, истина, али пита ћеш?...“

Па... па, Бог зна, а временом, могао би доћи јој једном да... нас видиш.“

Опет замукоше.

Она се диже. Јанко је повуче за руку, али се она бјеше укруптила, те и он држећи је једнако, устале.

„Добро! Отиђи ву кад ти то жељини. Али, знади, не куд ме ти шаљеш, него на другу страну...“ Ама, божија ти вјера, отиђи ву кад ти то жељини!¹⁴ рече, наглашујући те цотоње ријечи, на као да га неко с висине испушти, сједо од једном на клупу, превеи се и покри лице рукама.

Стана није већ знала за себе. Те ријечи: „кад ти то жељини“ заухау и пројикаху јој уни.

„Ја то жељини!¹⁴ понови она.

А он, разумијући, да она иштарује, прихвати ишта и, одачуно, усташи:

„Е, па, послушају те, божа ти вјера!¹⁴ наглашујући ту обичну заклетву пригороку.

„Ја... ја сам те свијетвао за твоје добро, а не да ти жељини.“ рече дјевојка пошвао.

„Пођи ву, не бој се! И да ми нијеси ни рекла, ја знам да то треба, да...“ тако поче Јанко, срдито, па пријетивши се, блажим гласом, настави: „Да, моја добра Стане, ма колико да ме веже љубав и благодарност према те... твојој кући, опет ја знам, е је ред да идем. Али у Ђесаровићу никад, никад!... Ајде сад у кућу, ево прозорипа већ!¹⁴

Стана погледа на исток, гдје се почимаху помалати рујне зраке зорине. Мјесец је још мало шкиљно иза брда, као да види како ће се двоје младих растати.

„Зашто да одлазиш од нас, ако нећеш у твоје мјесто?“ запита она.

„Зашто?... Не бих ти умно казати зашто, али је ред да то буде!¹⁴... Би ли ти жао било, Стане? рече он милово, узевши је за руке.

„Мени би мило било да останеш!¹⁴ рече она шапатом. И встале и њој руке дрхтаху.

„Стане!¹⁴ рече он, али како је изговорило то само име, више је показао него да га бјеше обасуо хрпом китњастих речи. Гласом је одао љубу, надање, вања, чавао.

„Стане!¹⁴ понови, греснувши јој зашто речима.

Изу трици пробоше. Затресе се и покрете, па лагано диже очи, те њихови погледи, вањаше му узјајамо, да су догле једно мислиши а друго говорити. Ти погледи не одбише се као пушчана зрна кад се зубоко, него се ушине један у други, као са плава неба звијезде кад се у једну згледују.

„Стане моја!¹⁴ понови дрхћућим гласом младих, раширивши руке и привлаши њено чисте дјевојичне груди на своје. Усне се приљубише уза усне у дуги цјелин, — у први смети цјелин љубави.

Мјесец, стари лужави мјесец, још је мало шкиљно. Вичах љубавнијем тајнама, знао је ваљда, да ће се до тога доћи, па кад вилје то, онај час утопу за брдо и њих остави у јутрењем сутону.

Та палга промјена видјела, прену их, те она отевши му се из зарпалја, утрча као кошута. Он оста, држећи још руке раширене, па кад она уђе у кућу, диже очи к небу па му казиваше неумишљив језиком прјесму што му је у орду цјелала.

Седар се стаде протезати и кроза сан бобоњати, као што му бјеше обичај, прије него се пробуди. Јанко тада утрча у одају па сједи да пише. Писаљка му није већ застајала у руци, но летала по артији, као по леду. Писао је за дуго и написао неколико листова, док се Адолф пробуди, мало прије сунца.

„Гут морген, мајн либер!¹⁴ викну му Јанко весело, кад онај ош расклопи. Нијемач сједи на одар, па гледаше зачуђено у Јанка. Онај га поче љубазно заједвати и шалити се с њим, као у средња времена, кад бијаху другои у прашкој војничкој школи. Слуга Мита, и он мало зачуђен, изађе да коње обиђе и пареди.

„Ти си вапредно всео, Јап!¹⁴ рећи ће Адолф.

„А зашто не? Кад већ и без пана приводе бива ово

што мора бити, а весеље је једино до нас, т. ј. како узмињемо ствари!¹⁴

„Ho, но!¹⁴ поврну Адоле, дижући се и шишујући леђа и ребра, јер му је тврда лозина била, а слатко снајало, — „Ho, ти си се понас окријенио са добром дојом мислосвојне. „У осталом,“ настави зијећајући, то је истина што си рекао, а рад бих знати у коме смислу да узмем то твоје: биће што мора бити. Шта ће бити? Да остајеш, или да полазиш?“

„Мој добри, мој драги Адоле, мој вјерни пријатељу!¹⁴ поче Јанко, тронут, узхвативши га за руке, онако голуждрава. „Ти меш познатији не од јуче, него из дјетинства. Још онда, ако се сјећаш, био сам постојао у мојим одлукама, а тијем вшас давам. Синоћ сам ти казао моју коначну одлуку и потврдио је мојом часном ријечу. Зар би је данас порекао, па да би и знао каквијех разлога за то, које не бјех предвидио? Не, мој Адоле, то је свршено: ја остајем. А што сам весео, то, — томе не знам ни сам узрока. Тако ми је у срцу овога часа, на тако се и показујем. Ти знаш да сам вазда такви био, — а може бити да ово на срећу моју и још некога ко ми је мило, да ово слути.“

Адоле га погледа, чисто сумњајући је ли при свјест.

„Да, да, ово озбиљно говорим,¹⁴ рече Јанко, разумјевши пријатељев поглед. „Кад бих био иначе озбиљан ако не овога часа, кад сам при растанку с тобом, а то ће рећи при растању с отаџбином, са својом прошлошћу, за увијек . . . Да, мој пријатељу, мени се чини да се нећу претужно с тобом растати, него да против. Разумјеш ли ме, синоћ ми је јадно било помисајући на растањак; а данас на против.“

„Како ћеш да то разумијем?“ зашета онај у чуду. „Да, то стоји до тебе, до једне твоје ријечи, хоћу ли благосиљати овај твој долазак . . . Не чуди се, не гледај ме тако, разумијеш све . . .“

Круши глас сердарев чу се пред вратима. „Је ли нам гост здрав освануо? Како је? Добро јутро! Били он мало ракије еркнуо, сад прије но заложимо? Шта ја знам, како је навикао!¹⁴

Јанко, смјучи се прихвати му Бога и одговори да му се пријатељ сад наређује, па да ће узати у авиљу.

„Е, па дјелом, тамо ћу вас чекати“, одговори Пејо и загрја по кући наређујући одмах ручак.

„Па има студена меса бравјегача, љеба и ракије. Ако би причакали можемо што и зготовити врвбе!“ одговори Јока.

„Не ће ови то чекати, не!¹⁴ рече гласно Пејо, па шапатом њој: „пусти, бога ти, нек иду. Лакше ће Јанку бити што прије оду. А нешто је весо. Познао сам одмах на њему.“ За тијем опет гласно: „а како онај јадов, онај Мита, како га? Немојте да га гледа лустини; ако га у повратку дочекају Првогорици крвоије, да барем, гледају не погине!¹⁴

„Чујем те, газда!“ одговори Мита из авиље. Оп се тамо шапало с Милпом и с Милуном. „Чујем те, чујем! Нећу ја гледа отићи ако буде што да прегризем!¹⁴

„А камо Стана!¹⁴ зашта сердар.

„Отишла је на воду. Тужакне ми се да је била глупа. Убадијела је вао крпа“, одговори јој мати.

Јанку п Адоле, гледаху један другога, кад се сердар одмаче.

„Ho, хоћеш ли ми одговенути ту загонетку?“ запита Адоле.

„Хоћеш ли у двије ријечи, ја ли у много?“

„Најрађе што можеш!“

„Е, обуди се и нареди, пак ћу. Мило ми је да будеш пристанути у овоме свечаном часу!“

Адоле натрија мушир, оченча се у часу. Никада вагда, у своме животно, није се брже обубако.

„Дакле, ево, шта је, пријатељу . . . .“

„Ho, остави предговор, па ми кажи у кратко: како ја тебе моју усрећити?“

„Ако узмеш моју сестру!“ одговори Јанк, растежући и раздвајајући сваку ријеч, као да их некоме у перо казује.

Адоле згну и избузи очи.

„Да, мој пријатељу, ако се ожениш са мојом добром Евалром, ти добри и племенити човјече!“

Адоле га једнако гледаше у чуду.

„Ја знам све што би ти могао одговорити. Прије свега рећи ћеш: да то не иде одмах тако, да то дјевојка не познаје. Може бити да ћеш ми пријестити да си од проста рода, а она властелинка . . . . Ситице! Ја те позвајем добро. Ти си момак прикладан, а часниак, и дакле племић. Може бити стотину другвијех разлога, твоја поштена и осјетљива душа нагнала би те да ми взнесеш. Мој Адоле, све је то предвидјено, све је то у ова два писма; једно је грофу, а друго Впри. Вјеруј ми да ће те дочекати као озобил сунца, и да ће те прихватији као мене. Осим што ћеш тијем мене умирити, и њу ћеш избавити од зла. Не од једнога зла но од мноштва зала! Они ће је узати за сесова старењу, или ће с њом у манастир, а овако кад ти присијени, гроф Павле, нани други видјет зајече се одмах. Он нас дјелом . . . и ако не законито — посишно. Кад прочита ово, он ће се пожурити да се зајдну садовољни. Срећом сад су закони бољи, гада да је опоме велкану, што је растресло стари, гњил свјет. Она ће до неколико мјесеца постати пунолетна, а Павле ће је узети под свој кров, као твоју вјереницу. И да би се моји томе противио, не би могли, а вјеруј ми и неће, само кад ми се у новац — тога њпхова бога — не креће . . . . Дакле, пријатељу, ето видиш да је до тебе да усрећити њу, па и мене! А вјеруј ми п себе, јер је то дјевојка, каквијех је ријетко.“

Адоле се једва разабрао од првога чуђења.

„Мој драги пријатељу, све је то чудно . . . Чини ми се да спињем . . . . Ја, ја не знам шта да ти кажем . . .“

„Реци: „хоћу“ — на си ми рекао све. Племенитим одлукама не треба много времена да сазрију!“ рече Јанко гледајући га братски.

„Ја, што је до мене, ја . . . . Ама, дјевојка, шта ће рећи дјевојка? Како ја је жепиба . . . .“

„Вира зна тебе. Гледаа те кад бијасте дјецца, а чујала је много о теби; ја сам јој казивао много о моме Адолеу. Она те већ дјеломично љуби, а кад јој од брата доћеш, кад прочита све што је овдје . . . . о видјеши да те преварио шјесам . . . . Како би ја тебе и преварио! Мисаши ја да бих ја некао жртву од тебе, из пуне себачности . . . .“

„Прекрени, молим те!“ рече Адоле тронут. „Изгледало би да ме молиш да посегнем за онјем што и не заслужујем . . . .“

„Амо руку!“ викну Јанко радосно.
„Ево ти рука, ево ти срце!“ рече Адоле, загрљивши пријатеља.

„Једно и друго подај Елвири! Буди јој домаћин и отац и брат — и све. Све нека јој буде у теби, а на крајоноће јој бити, паметити човјече! Будите сретни, а бићете, ако Бог да!“

„Како“, — прихвати Адоле, готово плачући, — како ћемо сретни бити без тебе?“

„А ако ли те ја увјерим да сам и ја сретан? ... Да, сретан! Што ћеш да ти дуљим. Љубим и дуљбом сам. Ноћас сам видио небо растворено. Та доза филозофије којом ти рече, да се ноћас окрјешаш, то бјеше боље но филозофија, — бјеше љубав.

Адоле се препериза.

„Да, пријатељу мој, ноћас сам се увјеро да ми се срећа смилвала, послје тешког времена“ ... Он се искрено исприча пријатељу, па у застоју, додаде: „зар није срећа у онако дивном женском створу, у овоме украсу ове узвишене красоте, ове слободне и јуначке земље? ... Тјеш ми Виру; реци јој да ће сестрицу замјенити горска вила. Вила, реци јој, за коју би Јан дао све оно што је у детињству свињао, кад би се и сад ти своји оставајли ... А сад ајдемо, чекају нас.“

Пејо и његови збила чекаху у авији. Јело бјеше већ на трпези, под бријетом.

Заложиле у брмо. Адоле толико што је окусио. Јанко пије ни дохватио. Но се пазиво и смијло. Остази не дјелује његово весеље, мисли да је на сву чини он им каза у кратко све, и престави им будућег уста.

BIBLIOTEKA
CRNE GORE
STUDIJE I USPOМЕНЕ

(Наставак.)

Гогољев „Вечери у Дикаљки“ праве су изазов, зачињене поезијом и шалом; он је створио ту врсту ирсеништва и имао је пошљоника многоробних. Турговић је описао севернога селца, Великоруса; Гогољ јужнога селца, Малоруса. Мериме је вицино инад свега Гогољеве: „Занимике једне будале“: „Тано може писати само руски Серапенто“ говораше он ваза; и није претерано у хвали, јер то није само будала него права будалагаштина, у свој својој грозоти, што се ту описује.

Паска Коломбо превео је „Керкапетастову“ од Пушкина, његове мање приновиоцие, приновијетке Лермонтовљеве и Гогољев романа „Тарас Бузбу“, и то је превао тако ијерно и вјерно, да га ни данас још нико није надмашно.

Први дан овога романа Гогољева није је равније преводен; али је пријевот таи испао у средњу руку и нико се није обртао на њ: притео што се није латно тога посла Мериме, који је онако добро схватио Мртве душе. Други дан испао је боље; као у Игратицама, комедија се претвара у драму, смјех у плач. По мојему мишљењу, хумор је у првом језику тако јак, да га до данас нико још није надмашно, на ни сам писач у другим својим дјелима. Добричани Мавилов много је виши од чувеног Дикенсовог Пекенича; његово притворство није је вистинитиво него промишљено; оно му је уренио; то је рођени хипокритички. Дикенс има шта рамуцију промишљено; то је нећ сапа за себе.

Мртве душе још су непознате у прострету; до та бу да прогукати тај чудновати наслов. Претмет је српски јазан. Неки чловци, без знања и без службе, доје у негу проши лију да кунује мртве душе (док је било ропство у Русији,

Можете замислити чудине ли се, и би им мило што их Јанко увјери да је весео и да има рашта.

Адоле се диже и поздравн са сердаром, с домаћиниом, с Милицом, па очима тражаше Стану. Сердар је викну. Она изађе. Збила бјаше бајдела. Адоле јој стипи руке, по њемачкомо адету, и погледа је значајно. Она се задрвени.

„Само срчано и мушки да се растанемо ... Бог зна, можда ћемо се још видјети!“ рече Јанко, стежући срце.

Адоле се загрли и ижлуди с њим, па по рекав ни рјени, крочи па коња.

Мита се са свијема јаклуби, као прави Србин, па и он узјаха, праштајући се и машући пошпиром.

Дуго је Јанко за њима гледао. Гледао је све док их из вида не пагуби: Адоле се обртну, машући му марамом.

Кад већ бјеху једва на видик, Јанко замаха капом, вичући њемачки: „Збогом отадином! Збогом прошлости!“ па обрнувши се к домаћој чељадн, погледа на Стану, а погледа је тако, као да би јој рекао: „је сп ми ти ту ми је све!“

Сердар је чепукао по авији, и дочека своје, вичући преко чељуба:

„Није Јанко: јо-јо-јо, — ја-ја-ја“, рече ошкмуљни устима, по је ово Ускок-Јанко. То рекавши, сердар га загрли својима и пољуби у чело.

(Наставиће се.)

С. М.

бројало се по душама или главама и порез се плаћо само на мушку главу). У тој чудноватој однеси Гогољ изводи пред нас најразноврсније типове: снахице, чиновнике, трговце, селца, све махне, све ругобе, све особито тога малог микрокосма. Јунак је њеки пресиредњак и пробицијет, у исто доба лажна добричанин, који се и сам стано одушевљавати за свој план, дошавши до убјеђења да збоља купује нешто. Овај се прилагоди свијема и помоћу своје хитрине превари их све. То је епопеја повјерљивости људске; сви подлегну овоме пробицијету; свакога савлада сопственом стрању његовом. На прилику, Пушкин, кога је име у Русији већ постало истоветно с циндуком, — то вам је фигура силна; његов циндуз је грозан; он се сумња да прода неку ствар уобичајну која му ништа не доноси, на ипак он је зацјељује тако оцајано, јер се боји да не изгуби ствар која му је припадала и која му је доносила некада; он пушта да му жито изагваји, јер не може да се одвоји од једне вреће која је лежала у његовом хамбару. Као Шекспир, тако је и Гогољ умозно језик руски новим изразима, пословицама и изрекама. Он се много бавио око назива својних личности; тражио је где свузд; излазио их је међу огласима, на натписима; то су били вдовици типови. Када је започео другу књигу својих Мртвих душа, нашао је име генерала Бетјичева у једној поштомској књизи у његомо селу, па је послје изналао својим пријатељима, како му се учинило кад је онако то име, да види пред собом одах и гнерала у црпелом облику његовом са просједом брионом. Он је понекад насизво пронио својих јулака прије по што их је описао. Тако су се и Дикене и Балзак и Флобер вазда много позавијали око имена које ће

дати својим јуначима. Ово писмо свога јунака у другој књизи Мртвих душа много се мучно Гогољ; у то доба био је на селу, код својих пријатеља; домаћица му је много помагала у послу; сваки дан он би јој прочитао по једну нову главу, деца би се около играли и слушала, а Гогољ је добро мотрио каква утисак приповијетка чини на децу; име Тетистиница би одабрао између три друга; име је сјачињено, претенциозно, а омет је право име које се и у народу чује.

Гласовита партија карата, коју су играли генерал и јунак, пронаша је код деце највише одушевљење; имах јутра дан почела су деца ту исту игру играти. Гогољ је био узнемиран: „У будуће, рече он, ко год буде играо ову партију карата у Русији, ваљда ће помислити на ову страну.“ Једно неочекивано дође Гогољ на ручак у одјелу, коме су се аудила не само деца него и њихови родитељи: тајо жито, огранци црвени, капот црвени, а он мале стасове, мршав, нос му дуговат и усукан, црно оштрава, очи суморне и удубљене, коса цугачка — изгледаше, како рече деци, као лени чумац из Хомановљових приповијетки. Славо вече штапа се по шумали, поучавао децу у ботаници, ћеркама о њима, говорио им о свачему, интересовао се за свашто. Каде он одавно одјезио на ручак, упушта га зашто је објавио то чудновато одјело:

— За то што је данас негде, одговори Гогољ.
— Али ми нијесте имали тај капот прошле недеље.
— Нијесам; ма данас је необична недеља, данас је саваа.
— Саваа? Каква саваа? — Деца потрче да виде у календару.

— Нема то у календару, рече Гогољ; то је моја слава; данас ми се родио Јулинка, кћи генерала Бетрическа, моја јуначица; па за то слави.

Јулинка је отаџба јединствене тин женски у овом његовом децу; она је израћена само у нацрту, али се види да је то радња руска мајсторена.

Гогољ као да се устезао да опише жену; његова уметничка и pjesничка душа уздицала је жову да видибу идеалу и скоро вериштину.

Давно и Гогољ често нас изводе из смиса; Дикенс нас често дира, али никад нас не узбуђује; биљино, да у нама сваки живак игра, као што чини руски пријатељ. Често су чиниена поређења између та два писца и казањало се да један другог излакује. Но то без основа. Гогољ никада ништа није читао од Дикенса, до пошљедне године свога живота: тада је читао Давида Копперфилда и Старијарског Трговца, у француском преводу; то су изврсно савке своје врсте, рекао би Гогољ. Што се тиче Фидлинга, он га је сранивао са Хогартом; Стерна је стављао изнад свјех других писаца енглезијских осим Шекспира и Байрона.

На измаку године 1851 Гогољ се врати са својим пријатељима у Москву; трећа вишка Мртвих Душа била је скоро готова, дотиривао је још последњи пут; у тој књизи драма је уступила мјесто вишој композицији, трагедији. Живот је таква: мало по мало он се разочара, помрачи се, судбина ваља да се изврши, нико јој не измаче; у драми нашега живота, наше страсти спремају тај судбоносни исход, и ма што се чинило, сург нам на посмеху даје трагичан одговор.

На жалост, овој потоњој књизи не би суђено да изађе у цијелина; највиши дио од ње сналаже је Гогољ у пошљедној својој болести, која га је урабила посред највишега књижевнога рада. Много се којешта причало о овом снајивању, у којем је погнуо црвених од свјех романа руских; неки речеши да је Гогољ поаудио; други опет тврђаху, е је науку био да изнети књижевници, рад па да се покаљуђери.

Прениска а пријатељима, која је облародована неколико година prije тога, изапа је да послужи да се распростра шва грива мишљења о јерозаконским уређењима и смјеровама Гогољским; неке странце из те прениске подејевају нас на Насеља. Кад је Гогољ писао та писма, здравља му је било већ уздиано; истако је кинограф и мизантроп. Потоња година његова живота, на против, била је врло извесна за његов планат; он је у тој години провео на селу и ни по чему није се могао поврати да ће му то бити потоња година живота. Све што се прича о његовој болести са свим је замисљено: он је умро у јануару 1852. Живао је тада у Москви, код грава Александра Толстога, свога пријатеља; свршавало је врећа нишпу и дотиривао потоње главе Мртвих Душа. Ту је био скриво и план да напише разложну граматичку рускога и маоруског језика (ко је био Малорус); ипачи је пројекте за путовање, хотећи проноувати Русију и Исток, вијести омет Италију и Шпаньолску, а то због некога новог дејла: популарно ботанике, у којој је хтио не само да састави уредени речник свјех јазика билада како се у народу зову, него и да приради уза свима цијет пољску причу која се о њему прича у Русији, на Истоку, у Италији и Шпаньолској. Осим тога склопио је план и о настава основној, но је ту радњу послуже спалио; у то доба учаше и ингласа; цртајући врло добро, хтио је да иза своје ботанике а изустрацијата и тек је почео да прикуља биљке.

За вршиће болести био је на нотама све док није издахнуо, а није је могао савати ни што јести. На пошљетку испоштега та бумило, из прла попуштајући, но послуже без прениске све се двадесет и један дан, и тада сврши. Они, који обине око њега, и са свим њекори, нијево видјели опасности нити су управо знали од чега болеше све док није било изнато да се снаже, он је болопа од тика. У ово доба, кад је он умро, још нијево биле у моди величанствене демонстрације у Русији, па ипач је Москва узела на себе част да са сакрани о ирвацио прикућу Причу док како је о потреби Гогољеву њски путани, видети толику великошћност, ушито његова полицији, ко је то те га сакривају, а овај му одговорио: „Генерал Гогољ.“ Полиција је мислио, да иртва, који није био генерал, не може бити е толиком пирадом сакривава. Донета, дури од мога нијева ваља допр пролајани и имале су доста горњих часова свуху у свијету. Ипач, Сладодарећи изадишави глара Николо, писали Ревизиора, те ирне и криваве стипре на чиновнике (бюрократе руске), могао је похотићи Италију и потвати ради попраке здравља. Кад се је врнуо из Италије, он је наставао своје главно дејла, Мртвих Душа е.

(Наставак се.)

Руски pjesници у биографијама.

Написао Н. В. Гербељ.

Преводи с руског М. Драговић.

(Наставак.)

А. П. Сумароков.

Александр Петровић Сумароков родио се је 14 новембра 1717 године. Прво васпитање добио је у дому родитељскоме, а године 1731 ступио је у суконити наменици кадетског корпуса, Језинско, у то врјеме, вишем учебном заводу у Русији. Бе је, на брзо, својиме способношћима обратио на себе пажњу свога плочества. Обдарен добрим умом, живим ображењем, њским срцем, он се је, још из јетавства, по-

светио наукама и књижевности, оставиши својиме друговима да у служби корачају даље и да се користују правом рођена. Још док је био кадетом он је окушао своје силе у писану трагедија, коју су назвали читача и пошталана по само међу његовим друговима, него и издан стипена корпуса. Године 1740 био је непуштен из школе као ошврц, и наскоро носеће тога ступио је као ађутант код грава А. Г. Разумова, скога. Прва његова трагедија „Хорев“ била је написана на го-

дине 1747. Она је цијеле три године називала само читача и саопштелца, јер тек 1749 године била је одиграна кадетима сукопнутога племишкога корпуса, и то у присуству самога Сумарокова. Грае А. П. Рауваовски доведе оно до знања прици саопштели Петрови, који заповијед кадетима да потпоре прелазу у дворну. Прелазу је испела сјајно. Сви присутствуюћи били су у изобилљу. Том приликом царица је позвала к себи Сумарокова, облегла га веником похвалнама и даровала му драгоцијени прстен са своје руке.^{*)} Појдирљивије су јехом Сумароков, у скором времену, направио три дијелe трагедије, „Синава и Трупава“ и „Семиру“ које су савршено утрудале његову славу у овима савременима.

Године 1758 изашла је царска заповијед да се уреди при двору руски театар. Том приликом Сумароков, који је већ био пуковник, би назначен директором тога театра. Први дијел новогa директура био је — раширити репертуар новијема својима прјемама: трагедијама, оперма и комедијама. Но најважнијем дијелом његовога директорства било је отварање театра у Москви куда је позвао знаменитог глумца Волкова, јарославскога предузимача. Цар Петар III. проишавше Сумарокова за бригадира, а царица Екваторина II. даде му чин првагa стaтског свјетскогa и дарова му орден св. Ана Л-ог степенa. Године 1761 Сумароков је оставио директорство театром, и од тога времена живио је некад у Петрограду, а некад у Москви. Осим вишеименованих трагедија Сумароков је написао још оне „Хамзета“, „Аргетина“, „Јарнолка и Демизу“ (1758), „Вишеслава“ (1768), „Дмитрија Самозванца“ (1771), „Метислава“ (1774); но од ових трагедија имале су успјех само „Хамзет“, прерађени на Шекспирове јосмо, и „Дмитрије Самозванца“.

Први добри успјеси а нисе рускога Рацина, који је зато Сумарокову, ома посље престао „Хоревa“, побуди Сумарокова да напише што год и не равниовско, но тако чег није излазило из парипског сцени. И Сумароков, узимајући ор у неколико са Шекспиром, ријешо се користити се његовим „Хамзетом“. Но и у овме, као и у свему другоме, Сумароков је поступио добропосљетво, т. ј. користећи се је само једним сужетом, чим и њега је прекршио на свој начин. На примјер: он је нашо по прилици да изазе на сцену људи који долазе из гроба, те је знамињиво сјокну оца Хамзетова, која се јавља из гроба, свом који се је привидио јунаку трагедије. Дале од Полонија, придворнога љазва и будале, он је направно театарнога записквa која је до мизга кости пропитати заочинствима, и која и сва и мисли само у убавишма. На посљеду сами сврштквa трагедије својим је промијенио. Мјесто кравока сврштквa, којим Шекспир свршава своју трагедију, Сумароков своју трагедију свршава врло просто: калом пореквa и претстудвa и победом добродјелств, т. ј. савјеснијем дајују дубељих се орквa, Хамзета и Овезије, законитином браком, и рјешеним Овезије, која умича руке у скрти свога оца Полонија.

„А нештин што брх дуња као нкер! Ти си побо дашо калнио Полонија! Али опет Боже молим ти се да му бужни мизови. Потпутије ја твоју вољу: твоја љутина ираведна је! Ајде кој млаже у храм и покажи се народу, а ја идем да дам посљеду лу природу.“

У „Дмитрију Самозванцу“ такође опаша се имитација Шекспира. Главни лцие трагедије којија је са Ричард III. из Шекспирове дјеме негоа писмо. Осим десет трагедија, које су поставле темелу слави Сумарокова, он је написао још дванаест комедија („Старцез“, „Митичар“, „Три брата у алдури“, „Отровни“, „Нарис“, „Првија са прелазом“, „Чуховишта“, „Узалудна свађа“, „Рогоносци но убрассезу“ и т. д.). Сувшио он је написао три опере и једну драму.

Сумароков није исало само драматичку поезију. Да би могао сравнити се са Волтером писао је у свијема начинима писань, на обог тога није ни у једноме имао великога успјех. Ка, Осим тога имао је обичај писати врло брзо, но старјуија се око уљешања и прерађивања оно з што је исало. Он је исало од, преводио исаме, сачињавао посланице, сатири, басне, приче, издије, дјеме, олевије, екоге, стесне, совете, заговетке, епиграме, епитианје, мадригал. Ријешју писао је све и о сему, само није створио ни једну јунакне појеме. Желв

писати јунакне појеме појавила се је код Сумарокова дошине. Најбоље су му басне. Многе од њих и до сада се читају са љубовљетвом. Савременици уздицали су Сумарокова више Јавловетом. Морамо признати да у савременима дјавил Сумароков мало више знајају него га је имао: они су са укљивењем читали његове трагедије које су држали за јавне Курисеве и Рациновима дјелима; смјани су се до сува глумачју и лјајуви његове комедије које, по љубком мишљењу, нијесу успјевале Модеронијема; декламаторични су његове приче које су станјали више басна Давонитених, а срмили су се читатију његове сатири и епиграме. Овога мишљења држали су се најбоље људи тога времена, међу којима и Новиков, који се је бројио међу најпаметнијим и најприличније људе свога времена. И француски критичари, међу којима и Волтер, одазивали су се похвалом а дјелима Сумарокова. Будући ошн рускога театра он је пренио у Русјују савремену му француску драму са свијема правилима, узсавима и формима парипскога театра. У комедијама, имитирију Модера, изишо је првијере разговоре провзе жељени, таквијем начином, садркта комедију из русијех обичаја.

Сумароков је био до највећег степена самољубив и врђу, но у исто врјеме добар и великодушан, — дамо је истину, а мриво за и незане. Није био богат, али је био длажељив до највећег степена. Причају како је један пут, шетајући, срин једнога ошнера без руке, који је просио милостију. То је тако дирљудо Сумарокова да је он, не имајући нована ни код себе, ни код које да помозо сиромашнога ошнера, свуквo са себе златом извезена ортвч, то га дао проситељу, а сам се је вратио дома у ортвчу свога слуге, који је био о њиме.

Сумароков је умр'о у Москви 1777 год. и био је сакрввеш у Досеово мастиру. Сачињена његова скупно је, посље смрти његове, Повишк и издао их је 1781 и 1782 год. у десет волука под насловом „Потнију скуп свијех сачињена, у стигованих и прози, А. П. Сумарокова“. Друго издање био је изаштвкано године 1787.

М. М. Херасков.

Михаило Митијевић Херасков, автор „Росаода“, родно се је 25 октобра, 1738 године. Отац његов, који је био син једнога вљам, није до једн врјеме Петра Великога преселио у Русјују, служко је у кавалеријари. Благодаћем његовим заузимињима млади Херасков буде записан, сврштквом године 1743, у сукопнути племици кадетски корпус. Седам година он је пробио у овме заводу, изучавајући различне науке и језике, а год. 1751 био је испуштин из николe као поручик у штерманландски пљемачни пук у којему је проскудио до 1754 године. Од туда је био преведен у Трговачку колегију (Комерц-колегију) са чином титуларнога свјетскога. Године 1755, кад је био отворен московски универзитет, Херасков је прибројен к истоме универзитету са чином колешкога асесора. Године 1761 дарован му је чин издворнога свјетскога, а године 1763 био је назначен директором московскога универзитета. Год. 1770 оставио је службу у универзитету и био је преведен у Берг-колегију као подиректорате, исте. Године 1775 дан је оставио на службу, којом приликом био му је дарован чин првагa стaтскогa свјетскога. Писао три године он је опет био назван на службу и назначен куратором московскога универзитета, коју је длажеће испуњавао цијеле двадесет и четри године. За особито заслуге Херасков је био награђен, год. 1799, чином првагa тaтскогa свјетскога и орденом св. Ана I степенa. Херасков је умр'о 27 септембра 1807 године.

Јошт год је био издктем Херасков је почео писати ситије прјеснице и то под руковођетвом Сумарокова. Прво су му прјесмо питанаме у „Мислослуп Сачињенима“ журналу којегa је издавао професор Ака. ошнцв науку Млсер, од год. 1754 до 1765. После тога он је смк почео издавати свој журналу под насловом „Корисно уселеселв“ (почео је издавати гв 1760). Године 1763 покренуо је други журналу под насловом „Слободне урв“ епиграме којегa пуљаво су наузетно његовим стиковима. Што се таче одних издања његових умтовнирв то ево их ошје у хронолошном порреду: „Надови извртв“ појема у три прјесме (1757), „Венецијанска молхачка“, трагедија у три радље (1758), „Храм славе“, појема (1761), „Басне“

^{*)} Овако се крђијес и потпомуку рјацију у корист народне просјете и књижевности.

(1764), „Мартезија“ и „Фалестра“ дајо трагедије, сваки у пет радња (1765), „Нове епизодске pjesме“ (1767), „Пума Коминије“ (1768), „Семин и Семима“, појема, и „Омраженци“ комедија (1770), „Чемесени бич“, појема у пет појана (1771), „Ђорѓислав“, трагедија у пет радња (1774), „Росида“, појема у двајест pjesма (1779), „Препорођена Владимир“, епика појема у осамнајест pjesма (1785), „Кадм и Хармонија“, појеме у прози у двије чинице (1789), „Поилор, или Кадма и Хармонија“, појеме у прози (1784), „Цидризм, или Искачи среће“, појема у шест pjesма (1795), „Дар или снасен Нолдород“, појема у седам pjesма (1780), „Бихарина, или Нешо шати“, епика појема у четрнајест pjesма (1803).

Као и сви савремени му pjesници Херасков се је врло млао старо о томе, у којима ће истишто наследити живот и дотађаје о којима је мислио.

Старо се је да се, колико је било могуће, примане и ерануексим провакисим писатељима, из тако звани класичке школе, која је робски одмао по праванима, нартанима у Бузловском кодексу, који се зове „L'art poétique“.

Д. И. фонвизн.

Денис Иванович Фонвизин, автор знамените комедије „Недоростак“ („Недоросль“), родио се је 3 априла 1744 у Москви. Род његов није коренити руски, и ако је савршено поручен у своје новоме отачеству. Проди његови били су ритери реда Маченосава. Петар Фом Визин, са сином својим Денисом, био је заробљен у време животаког рата, који је био за пријеме царовања Јована Грознога, и био је внасен у Москву бо је и прилио руско поданств, сачувавши своју вјеру. Но већ унак његово, за царовања Александра Михайловича, примио је православље, и при крштењу добио је име Атагасије. Од тога времена потоци заробљенога ритера губили су све што и више црте своје народности и чиниошћу. К сему да стапу о и чопу писати савршено са својом самитијом. Тако су еи они шели писње и у свијема дарованих њима траматика, које се чувају у роду Фонвизиних. Отца Дениса Ивановича, Иван Андрјевич, служио је у Ревизион одјелу и имао је свој дом у Москви, базу ушверзитета. Иван Андрјевич био је човјек врло паметан, али није имао вилема изобразења. Под његовим руковођењем млади Фонвизин добио је прво изобразења које се је састојало у читану црковно-славен-

ских књига, и у слабог разумјевању четири правила аритметике. Пошто је отац видио да ово није доста за изобразења његовог сина, даде га у гимназију, која је, млао прије тога, била отворена при московској универзитету. И ако се је московска гимназија налазила тада тек у зачетку, олет Фонвизин изнио је из ње доста добра познања из латинскога и њемачкога језика, и из неких других наука. За тимем на саване акту, који је био 26 априла 1759 године, у присуству свих московских чиновника, Фонвизин био је произведен за студента Московског универзитета. Фонвизин изабрао је за изучавање Филозофски факултет. Један између професора, Рејзељ, брао превести пажњу на даровитоста свога слушатеља и даде му да преведе за његов журнал (који се је звао „Скуп изабраних сачинава“) четири члана: „О старинским огаданима“, „Трг седам муза“, „О најредовљу цртачке вјештини“ и „О дјештаву и суштини стихотворства“, који су чланици били наштампани у поменутом журналу. После овога Фонвизин превео је за једнога московскога књигопродца русае Голберга. За труд добио је, мјесто ковала, на 50 рубаља иностранјих књига. У ово вријеме Фонвизин, као што сам свједочи, написао је неколико атира пуних жетовних ругања¹, али ове нијесу сачувале, за изузев једне „Коварна лисица“. К' овомо времеу одиосе се његов превод Овидијевих „Метаморфоза“ и Вольтерова „Азире“.

Године 1762 Фонвизин је свршио курс учења у московској универзитету и отиша у Петербург, те је тамо ступио као чиновник у колегију иностранјих дјела за превод се латинскога, ерануексим и њемачкога језика. Пошто се је побољшало упознање са ерануексим језиком ол се највећем вољом гласо да изучавање ерануексим писатеља XVIII вијека. Напштамани се Воитер, Русо, Дидро и другач енциклопедисти ол се је, и нехотице, напоо чихоним материјалистички-скептическим исламима, и под њиховим утиљом написао је познату „Непаштину својој сучува Шумилову, Вањку и Петрушију“, која је пуна сумњаво највећештема питањима живота. Али атејизам није дуго царовао у срцу Фонвизина. Неколико цутовања његових у Москву, где његов скептицизам није пашао не само одобрена и подршке, него је напашао на највећи отпор; го су сваки кад ницале у његовој души упомине из ћетивања уларине тега тега по маго по маго, разишане туче које бију на њеке над њим те се у његовој души успео олет прашни мир.

CRNOJEVIĆ (наставља се.)

В И О Л И Н А И З К Р Е М О Н Е.

(Наставак.)

У.

Гријеш професорове увјељае су биле моју сумњу тако, да сам се могао довити смрти Антоније. Ја сам тада био увјерен, да ће свјетски морат дати разума за много потреше. Нијесам нишо поћи из варони Н . . . доде га не прекорни за злочин, у којему га држач врвдеме. Ја сам најмјерљаво потрети га из дубине душе, док не испонједи и прашао нечовјекско, грозно своје дјело.

И колико сам о томе више размисљао, све сам више до увјерена долазио, да је овај Кресел био злочинца. Ја сам ту мисао као живу истину у себи подрањавао; у њој ме није нико могао разувјерити.

Отишо зато један дан у свјетљана и наћог га, гдје се звалиа најправљанем разних стварија, на своие чекурку ол чедна.

Он ме прими микроврвно; ја се различао страшно:

— Како можете наћи и часакојкога мислети да грозно дјело, за које ни накао казне нема! —

Свјетски ме погледа замућено, остави да страну своју сврзе:

— Како ви то разумијете, пријатељу? — рече ми. —

Сједно дакао на ову столицу, кодем вас! —

Него ја, згријан до сврањности, заборањак на свакоји обшар и уздику опрваћ да због смрти Антоније, запришети му осветом небесном. Шта вило, као правник, ја сам догао докерао, да сам ја свага гласа закипао, да у свакојо сресту употребити, не биш и откиро трогове његова покушаја, да га јвни криминалом суду.

Ја сам остао заљан — по свршеску мога мушњог гонора, кад сам видео свјетљана, да ме гледа ошито мирно и снојкомо оспешивљују готово, да продужим даље своју дању у њега. Ја то и покушах, али не могах више ријечи наћи, свијак ја готово зашпањиво у траво, свега мојих мисела бијаше раскинута, а моје фразе тако бијаху недопједне, да сам морно унутати.

Кресел увјељае у мојој дабуни, неки осмичњ злочини и иронични осмиле његове усне. Брао се ол пошрати својој мучној ћуди, па ће на савешан начин да ми рече:

— О момче! ти ме гледаш ошито као беснијечна, као мангата! Ја ти праштам, јер смо оба латинјени у истој кући мангитих, и јер ти се пјерујени, да сам ја Бог — отац, па то, што мислиш, да си ти Бог — син. Него како си се усудио, да стављаш прете у један живот, који ти мора за лака твојном остаја? Ње није вино и тајна је прешта! —

Кресел устаде и прошега се неколико пута кроза собу.

Ja се ослободих и замогах га да ми однесе ту заветку. Он ме поштра неколико, узео ми је ружу и поведе и прозору, којему отвори крила. У светле руже на осонак, па онако погнут на поље, урних ова у блату, испреча ми привојаст свога живота. Када сврши, ја овакох дирнут и пометен.

Ево у чему је ствар.

Отрагу чедесет година, она страст савјетник ова за спуљанье изврних виолина старих мајстора, бјигале га поукла у Италију. Он их још не наирлавао, а не мпшљаше ни да их разглоба. У Мелцима чу он први пут славу певачицу Анђе лу Н... која се тада спонашаше на позорницу светог Бенедикта. Занелесте његова тум прилаком није се одосела на вјештину Анђеде, него и на њену божанствену лепоту. Савјетник се поучи, да се упознае са Анђолом. Успркос његовој неосресатости, својим музикалним аналџом и вјештакним ударањем виолине, испале савјетнику за руком, да продобије срце липне Талманџе. Тијесни одношји згружише кроз мало времена двоје задубљених у брак, који је морао остати у тајности, јер Анђеда не бијаше вољна изгубити име, које јој је толику славу стекло, узимајући оно неузетно савјетника Креснепа.

Савјетник ми је на тевање испричао, особитом првином, сурови начин, којим га је Анђеда стала мучити одмах, како је његовом женом постала. Све људи, свја проистава и кичељавости свију славних певачица, бијаше се удличили, како Креснеп велаше, у Анђелу. Је ли још да искаже какву своју вољу, она му је шпала чете полова, учитеља, академика, који су га претстављали као најнеузданијег, кога је икада имала каква друга госпођа.

Једнога дана дође Креснеп у стап Анђеде, па мировизирајући на својој виолини из Креснеп Један комад, забраван на све непологе днешне. У то дође и госпођа Анђеда. Она бијаше тада пуна љепотице, загрли га рукама, онга му веле слатко укорбе, па му тада наслони главу на рамена. Неко Креснеп, изнершо највишеме својих звукова, гудинаше на својој виолини без икаквог обара. Гајо ће његовом посрећом, довати лудач, Анђелу по образ! —

— А погана жинице! — издрже се она ужасно и бијесно. У исто вријеме загрби му виолину за рука, та је уципа сва у комаде о једном мраморном столу. Савјетник се скламени у по чету, него донапни послаци к себи, даже госпољу Анђелу (па руке, па је баци на прозор вено влаште куће; загрли, ни највише узнемирено, погрла у Милсте и врати се у Ђемаску.

Савјетник Креснеп је тек дошјеје разумио, што је урадио. И ако је знао, да висина није била виша од пот стона, омет му се грозна туга на срце савијала, тим више, што му Анђеда бијаше казала, да се нада, е ће мајком постапути. Он се за то једва усуђивао, да се и преко самих пријатеља о Анђеди извјести.

Једно јутро, посијеи осам мјесеци, уједно је Креснеп растужен, мислени на оно, што је био.

— Некаки комад хартије за ваше господство! — рече му стара стапа ступајући у тај исти мах у собу и пружајући му једно писмо.

Биао је то писмо од његове друге половине — од Анђеде. Она на ји даласе не спонашаше немилу сучај, само му јављаше, да се је раставила с једном лијепом девојчицом.

Љубав с ни муж, сретни отац био је непрестано мољен, да се похвати у Милсте. Креснеп се не ола знаву, него се обрати на пријатеље, да га вјавиште о свему, што се догодило за првијме његова одуста.

Одговораше му, да је госпођа пала на мекану травину и то тако лако као тичина : да тај пад није имао никаквих захт пошљедина, шта више, да се је Анђеда од тада са свијем поправила : није више кичељава, није проспа, исмарила, ни наврастала.

Креснепа дирну јако то преображење, шарди своје коље и сједе на кола.

— Него — рећи ће он све од једном самом себи — је ли могуће да моје присуство не наирави од преображене тичице омет ову стару аспиду? —

Сиде с кола и ваниса својој жени једно писмо пуно љепхости, у коме јој изрази своју радост и весеље, што његова шпер има као и он мало обљаве за ухом. Закле јој се да је увјек љуба, али — остаде у Ђемачко.

Љубавне изјаве, немогаде оуста, жеље, наде, дстијаху непрестано из Милста у варош Н... а из вароши Н... у Милсте.

Анђеда дође на посвјету у Ђемачку. Како јој је био на позорницу у Ф... поштата је ствар. Она није била већ млада, али је имала у себе неку магину привлачности, која очарава, а што је највишеме, њеза глае не бијаше изгубила ништа од своје крјестости. Антонија бијаше већ порасла, а Анђеда је већ даво исцела савјетнику, да његова шарпа покажује рјечени талант.

Креснепав пријатељ у Ф... казаше му, да су присељене лијпе певачице, које заносе, и позване га, да их пошу чути саједно. Они нијесу знали у каквим тијесним одношјама стоја савјетник у то лијеје странци.

Креснепу је била жива жеља, да види своју шпер, али није пошпанаше на своју жену, грозница па ваташе и он остаде код куће међу својим поклоњено виолине.

Нема знади компоноитор, добро познат, заљуби се у Антонију, а ова одговори његовој љубави. Анђеда немаше ништа против тога, а савјетник одбори тим прије, јер композиције бијашу најше милости на његовом строгом трибуналу. Креснеп одушељен рећи да глае о тој свадби, али му не дође ништа осим једног писма, запечаћена гуним воском, и то од непознате руке. Доктор Р... јављаше савјетнику, да се Анђеда била текмо нахлала долазећи из позорница и да је ушла де валахла доктору, да је жена Креснепава и зато се овај мољаше, да у оно, у што се није, кресне по своју шпер, која бијаше остала сироче на свијету. Креснеп крену одмах у Н... Не може претставити туга и бој, којом ми је савјетник описео први саветанак са својом шпером, драгом Антонијом. У његовом начину говорања бијаше нека особита снага израза, о којој ни ја сам не имам појма.

Ђерејак се нашло код њерејца, ш Антонија судети о својој жени, која је држаше за Креснепа, отпоче њеку стару пјесму оца Мартина, пјесму пуно туге у љубави. Савјетник је плакао; та ни Анђеда није нишад таквом шпертином у благо, гласем тај комад тако пјевала.

(Свршило се.)

НА ПА ЉЕТКОВИНЕ.

VII.

Човјек је тако природе, да се не може готово ни у чему на самога себе ограничити. Ако нам је до несела, ми желимо, да и други о нама пјесвају; ако нам је до туге, ми се тјешимо, кад и други уз нас плачу. Било несела или жалост, срећа или несрећа; човјеку је мило све са другима подијелити. Па тако бијаше и са разним тијанама, које му на срцу леже. Онај друштвени нагод, који му је урочен, не трпи, да се он ни у чему, барем од својих пријатеља, туви. Зато, па био то баш и на начин оно прече — У цара Тројана које уиш⁴, човјек се текмо уздржи, а да не презије срно своје у срце пријатеља својега. Ту простосрдачност називају искреношћу, и кох кога је развијенија у већем степену, то га људи и цијење искренијим другом,

пријатељем, човјеком. Ја немам против тога ништа, само морам пријетити, да су у мојим очима а одваш слаби они, који све другоме кажу, а за себе — ништа не оставе.

VIII.

Давам ми је један од пријатеља прочитао свој чланак о поштељу⁴. Када је свршио, морао сам му пријетити: — све је добро и лијепо; само ми је криво, што си писало чланака о понтељу, а у њему тебу мисли крао! — Знате ли шта ми је одговорио? — То је савијеи преста ствар данас — рекао је. — Тако, же се највише закона издаје, мора да је и највише неправде.

(Наставило се.)